

RAAMATUKOGUSSÜSTEEMI DETAILANALÜÜS

Projekti lühikokkuvõte

Eesti Rahvusraamatukogu on koostöös teiste raamatukogude ja Kultuuriministeeriumiga käivitanud tervikprojekti, mille eesmärk on liita kõigi Eesti raamatukogude kogud ühte ühisesse e-kataloogi ja võimaldada raamatukogude töötajatel kasutada seda toetavat ühtset raamatukogusüsteemi. Hetkel on Eestis kasutusel kolm erinevat e-kataloogi (ESTER, lugeja.ee, RiksWeb) ja kolm neid toetavat raamatukogusüsteemi (vastavalt Sierra, URRAM, RIKS). Lisaks on kasutusel ka uudne taskuraamatukogu MiRKO. Tervikprojekti raames on varasemalt juba läbi viidud mitu analüüsi, mis on uurinud ühtse raamatukogusüsteemi vajadust ja võimalikkust. Raamatukoguteenuste ärianalüüsi ja teenusedisaini projekti raames töötati välja ühtse üleriigilise raamatukogusüsteemi (ÜÜRS) kontseptsioon, mille all mõeldakse tervikut, mis koosneb mitmest tarkvaralahendusest, mida raamatukogu oma teenuste pakkumiseks rakendab, s.t mitte üksnes raamatukogusüsteemi tarkvara, vaid lugejale suunatud ühtset e-kataloogi, ühtset ja keskset bibliokirjete andmebaasi, ning raamatukogutöötaja jaoks mõeldud raamatukogusüsteemi tarkvara.

2023. aastal jõuti tervikprojekti ajakavas raamatukogusüsteemi detailanalüüsini. Raamatukogusüsteemi detailanalüüsi projekti viis läbi Eesti Rahvusraamatukogu koostöös Ernst & Young Baltics analüüsifirmaga. Lisaks olid projekti kaasatud läbi töötubade, intervjuude ja arutelude erinevad raamatukogud ning tänaste raamatukogusüsteemide (RIKS, Urram, Sierra) esindajad.

Detailanalüüsi eesmärgiks oli ette valmistama ühtse üleriigilise raamatukogusüsteemi (ÜÜRS) komponentide hankimiseks vajalikud kirjeldused, nõuded, hankedokumendid. Samuti hinnata ühtsele üleriigilise raamatukogussüsteemile ülemineku tegevusi ja sellega kaasnevat kulu. Analüüsi tulemused on aluseks Rahvusraamatukogule raamatukogusüsteemi hanke ja e-kataloogi arendushanke koostamisel.

Lähtudes ühtse süsteemi arhitektuurist ja hangitavate komponentide iseloomust oli projekti plaan üles ehitatud kolmele põhitulemile:

- Etapp I – Ühtsele raamatukogusüsteemile ülemineku kava
- Etapp II – E-kataloogi detailanalüüs
- Etapp III – Hankedokumentatsioon

Esimese etapi eesmärgiks oli anda analüüsiv ülevaade erinevatest kirjestandarditest, vormingutest ja andmemudelitest ning analüüsida, kuhu edasi liikuda. Koostati turuanalüüs kolmest raamatukogusüsteemist, mis on sobivad tulevikulahenduse realiseerimiseks ning toetavad nii BIBFRAME'i kui MARC21 vormingut. Standardlahenduste analüüsi valiti välja: Ex Librise Alma, EBSCO FOLIO ning Rootsi Kuningliku raamatukogu poolt arendatud Libris XL. Kõigi kolme raamatukogusüsteemi pakujal paluti hinnata nende poolt pakutava tarkvara vastavust Eesti raamatukogude vajadustele.

Analüüsiti Eesti raamatukogude ühise lugejakirje kasutusele võtmise vajalikkust. Analüüsist järeldus, et raamatukogude poolt kasutusel olevate digitaalsete tööriistade ja pakutavate digitaalsete teenuste järgmise arenguhüppe võimaldamiseks on vajalik, et raamatukogusüsteemis ja ka välistes süsteemides oleks võimalik lihtsasti tuvastada konkreetset isikut ning võimalikult palju taaskasutada inimese poolt

juba korra esitatud andmeid. Samuti on see oluline e-kataloogi kaudu digitaalsete teenuste pakkumisel, et raamatu tellimise protsess oleks võimalikult lihtne ja kõik laenutused oleksid lugeja jaoks ühest e-kataloogist hallatavad. Kirjeldatud on ühise lugejakirje arhitektuur ja andmemudel arvestades isikuandmete töötlemise põhimõtetega.

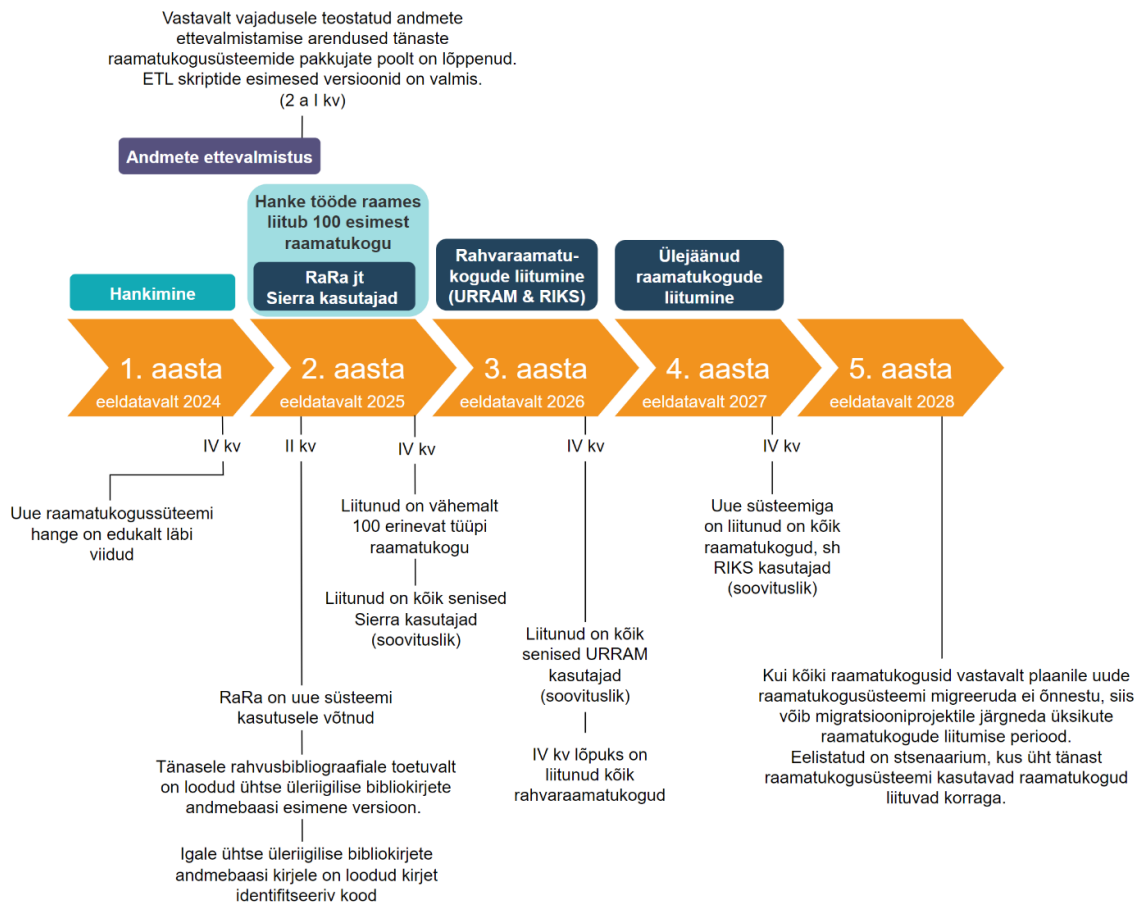
Toodi välja tegevused, mis olulised ÜÜRS-i juurutamiseks ja kasutuselevõtuks. Koostati ülevaade ÜÜRS-i kasutuselevõtu ja sellele ülemineku ajakava (migratsioon) koos personalivajaduse ja ülemineku maksumusega. Eraldi toodi välja raamatukogusüsteemi ja arendatud e-kataloogi kasutuselevõtule järgnevad aastased püsikulud. Migratsiooni osa annab ülevaate andmete migreerimise ligikaudsest ajakavast, migratsiooni protsessist ja tegevusest ühe raamatukogu vaates ning üldise ülevaate migreeritavatest andmetest. Migratsiooni teekaart (vt Joonis 1) väljendab soovituslikku, eelduste kohaselt optimaalset ja kõige kuluefektiivsemat plaani migratsiooni teostamiseks.

Esimese etapi käigus pandi kirja ka raamatukogusüsteemi funktsionaalsed ja mittefunktsionaalsed nõuded.

Teise etapi eesmärgiks oli koostada baseeruvalt varasemas ärianalüüsis valminud prototüübile e-kataloogi detailanalüüs. E-kataloogi detailanalüüsi läbiviimisel viidi läbi järgmised tegevused:

- ✓ E-kataloogi kasutusjuhtude detailsete kirjelduste koostamine. Kasutusjuhtude detailsete kirjelduste ja nõuete nimekirjade eesmärk on pakkuda piisavat täpset kirjeldust, et järgmise sammuna läbi viia e-kataloogi arendushange;
- ✓ E-kataloogi arhitektuuri ja liideste kirjeldamine;
- ✓ Defineeriti minimaalse töötava toote ehk MVP ulatus, toetudes kasutusjuhtides kirjeldatud funktsionaalsuste kasu ja arenduskulu hindamisele;
- ✓ Kuluanalüüsi koostamine, mille käigus hinnati e-kataloogi loomiseks vajalike komponentide hinnangulist kulu.

Kolmandas etapis koostati põhjalik dokumentatsioon, mis on sisendiks Rahvusraamatukogule raamatukogusüsteemi hanke ja e-kataloogi arendushanke koostamisel.

Joonis 1. Migratsiooni soovituslik, eeldatavalt optimaalne ja kuluefektiivsust tagada aitav teekaart aastateks (eeldatavasti aastateks 2024-2028)